

До питання значення засад кримінального провадження

Сафронів М.М., здобувач вищої освіти факультету №2 НАВС

Науковий керівник: доцент кафедри кримінального процесу НАВС Мельник О.В.

Відповідно до ст. 7 Кримінального процесуального кодексу зміст та форма кримінального провадження повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, до яких, зокрема, відносяться:

1) верховенство права; 2) законність; 3) рівність перед законом і судом; 4) повага до людської гідності; 5) забезпечення права на свободу та особисту недоторканність; 6) недоторканність житла чи іншого володіння особи; 7) таємниця спілкування; 8) невтручання у приватне життя; 9) недоторканність права власності; 10) презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини; 11) свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї; 12) заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення; 13) забезпечення права на захист; 14) доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень; 15) змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; 16) безпосередність дослідження показань, речей і документів; 17) забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності; 18) публічність; 19) диспозитивність; 20) гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами; 21) розумність строків; 22) мова, якою здійснюється кримінальне провадження.

З прийняттям 13 квітня 2012 року нового кримінального процесуального кодексу визначення засад набуло свого розвитку і вдосконалення. Удосконалення системи засад кримінального процесу продовжується зараз в рамках практичного втілення вимог конституції України, концепції судово-правової реформи в Україні та загального гуманістичного спрямування держави.

Аксіологічне значення засад кримінального судочинства на даному етапі розвитку України значно зросло. Закріплення положень цих засад і в конституції пояснюється значенням їх для сфери основних громадянських прав та свобод, для врегулювання діяльності правосуддя, а також історичними традиціями.

Відокремлення конституційних засад зовсім не означає пониження фундаментального значення інших засад кримінального процесу, які закріплені в кримінальному процесуальному кодексі, а не в конституції. Надзвичайно важливим є зміст певного положення, його значення для побудови і функціонування всієї системи кримінального процесуального права, регульованої ним діяльності суб'єктів кримінального процесу і правовідносин між ними.

Усі принципи тісно пов'язані між собою, постійно взаємодіють і тому складають не просто сукупність, а систему засад кримінального процесу. Кожний з принципів, маючи свій юридичний зміст та зберігаючи власну цінність для побудови процесу, тісно стикається і взаємодіє з іншими принципами. Безумовно, за обсягом змісту і сферою дії принципи кримінального процесу розрізняються, але ця відмінність швидше суто кількісна, а не якісна. Саме тому принципи ні в якому разі не можна поділяти на принципи основні та другорядні. Маючи тісний взаємозв'язок, одні принципи сприяють здійсненню інших, але це не означає, що вони незначні.

Будь-яка моральна норма, що є засадою має свою сферу застосування, за межами якої вона стає нісенітницею. Приборкана догмою свідомість може іноді призвести до надзвичайно тяжких наслідків. Виконанням обов'язку можна виправдати жахливі злочини проти людства. Абсолютний та безумовний обов'язок, що прийняв обличчя безособового закону, загрожує фанатизмом і тоталітаризмом. Тому закон, зокрема, кримінально-процесуальний повинен бути зорієнтований на моральну свідомість кожної людини і громадянина, бути правовим. Оскільки право створюється суспільством, а закон – державою. На нашу думку, серед засад кримінального провадження варто виділити ще одну – засаду моральності.

Як зазначає в.м. Корельський, закон може бути неправовим, якщо його зміст стає свавіллям державної влади. Подібні закони можна визначити як формальне право, тобто право з точки зору форми, але не змісту.

М.М. Михеєнко наполягає на тому, що необхідно забезпечити розумний компроміс між окремими принципами, цим шляхом завжди ішов і йтиме законодавець. Так, але обов'язково, щоб

цей компроміс базувався на загальних вимогах моралі та був виразом гуманістичної концепції розвитку держави.

Як категорично зазначав С.А. Альперт: «немає і не може бути самостійних принципів, властивих тій чи іншій стадії. Всі стадії кримінального процесу нерозривно пов'язані між собою і спрямовані до єдиної мети – забезпечення здійснення завдань правосуддя. Тісний зв'язок і взаємозв'язок стадій кримінального процесу забезпечується насамперед тим, що вони мають загальні принципи, які об'єднують їх у єдину систему цілісну систему. Зрозуміло, це не виключає того, що принципи кримінального процесу одержують у кожній із стадій своєрідне вираження, обумовлене її завданнями й умовами».